

4.7 RELATIVNÍ MAJETKOVÁ PRÁVA / ODPOVĚDNOST A NÁHRADA ŠKODY

ODPOVĚDNOST

Pokud někdo porušením svých povinností **způsobí jinému majetkovou škodu či jinou újmu** (např. poškození dobré pověsti, ublížení na zdraví apod.), **měl by ji pochopitelně také napravit.**

Úkolem ObčZ je pro tyto případy **nastavit jasná pravidla**, podle kterých bude možné určit zejména, **kdo, jakým způsobem**, popř. **v jaké výši** má k této nápravě dojít. Výsledkem by přitom mělo být co **nejúplnější uspokojení poškozeného**, tedy vyvolání takového stavu, jako by ke vzniku újmy vůbec nedošlo. ObčZ se této problematice věnuje v části § 2894 – § 2990.

Všeobecná prevenční povinnost

Princip prevence podle ObčZ je jedním z **nejefektivnějších mechanismů** obecného práva. Vychází z § 2900 a násl. ObčZ od jeho účinnosti **1. 1. 2014**, když tento § zní:

„Vyžadují-li to okolnosti případu nebo zvyklosti soukromého života, je každý povinen počínat si při svém konání tak, aby nedošlo k nedůvodné újmě na svobodě, životě, zdraví nebo na vlastnictví jiného“.

Zpřísnění (resp. upřesnění) **prevenční povinnosti** přinesl i **ObčZ**, když v § 5 stanoví, že:

„Kdo se veřejně nebo ve styku s jinou osobou přihlásí k odbornému výkonu jako příslušník určitého povolání nebo stavu, dává tím najevo, že je schopen jednat se znalostí a pečlivostí, která je s jeho povoláním nebo stavem spojena. Jedná-li bez této odborné péče, jde to k jeho tíži.“

NÁHRADA ÚJMY

Majetková újma (škoda)

Škoda představuje jakoukoli **ztrátu na majetku**. Nejedná se přitom pouze o škodu skutečnou (výše, o kterou se hodnota majetku snížila), ale i o **ušlý zisk** (výše, o kterou se hodnota majetku nezvýšila, ačkoliv měla).

Pokud někdo jinému **poškodí vozidlo**, se kterým dotýčný podniká, uhradí mu nejenom **náklady na jeho opravu**, ale i **ztrátu na zisku**, o který v důsledku nepojízdnosti vozidla přišel.

Za vzniklou škodu je zpravidla **odpovědný ten, kdo ji způsobil** – tzv. **škůdce**. ObčZ důsledně **rozlišuje** podmínky náhrady škody s ohledem na to, kterou ze svých povinností škůdce porušil, tedy zda porušil povinnosti vyplývající **ze zákona, smlouvy, či dobrých mravů** (§ 2909-2913).

Pokud někdo vlivem **nepřiměřené rychlosti** poškodí cizí vozidlo, jde o škodu způsobenou **porušením zákona**. Naproti tomu, pokud někdo **včas nedodá** svému obchodnímu partnerovi zboží a ten kvůli tomu **přijde o zakázku**, škoda není způsobená přímým porušením zákona, nýbrž **porušením smluvní povinnosti**.

Zatímco při **porušení zákona** je škůdce za škodu odpovědný zpravidla pouze v případě, že ji **skutečně zavinil**, při porušení **smluvní povinnosti** není **zavinění vždy třeba**.

Příklad

Pokud by ve výše naznačeném případě řidič (který není provozovatel vozidla) prokázal, že poškodil cizí vozidlo v důsledku selhání brzd, které mu v servisu špatně opravili, nemusel by škodu hradit. Naproti tomu, dodavatel, který by svému obchodnímu partnerovi vlivem poruchy na svém vozidle nedodal včas zboží, bude povinen hradit škodu i tak.

Jednou z mála možností, jak se při porušení smluvní povinnosti vyhnout hrazení škody, je **odvolání se na tzv. vyšší moc** (například živelné katastrofy apod.).

Pokud by dodavatel prokázal, že mu ve včasném dodání zabránila povodeň, nemusel by svému obchodnímu partnerovi škodu hradit.

ZPŮSOBY NÁHRADY

Je-li někomu **způsobena škoda** na věci (např. poničen motocykl), připadají v úvahu dva způsoby náhrady buď **v penězích**, anebo **uvedením do předešlého stavu** (škůdce motocykl opraví, resp. nechá opravit, či koupí nový).

ObčZ preferuje náhradu škody uvedením do původního stavu. Zároveň však umožňuje, aby si poškozený místo této formy zvolil náhradu peněžitou (§ 2951). Soud jeho volbu přitom nebude nijak posuzovat a zasáhne proti ní pouze ve zcela výjimečných případech. Například pokud by poškozený svou volbou sledoval šikanu škůdce.

NEMAJETKOVÁ ÚJMA

Za nemajetkovou újmu je v obecném pojetí možné považovat **jakoukoli újmu**, která pro poškozeného neznamená přímou ztrátu na majetku. Typicky se jedná o **zásah do zdraví, cti, soukromí osoby** apod.

Následky této újmy bývají zpravidla **velice závažné** a v konečném důsledku se **mohou projevit i v majetkových poměrech poškozeného**. Pokud je obchodní společnost neprávem obviněna **ze šizení zákazníků**, nemusí přijít pouze o svou dobrou **pověst**, ale v konečném důsledku i o své **zákazníky**, a tedy i zisk.

Zadostiučinění

Náhrada **nemajetkové újmy** se poskytuje formou tzv. **zadostiučinění**, které může mít celou řadu podob. Má být zvoleno takové **řešení**, které má **potenciál způsobenou újmu dostatečně účinně odčinit**. Jestliže takové zadostiučinění není možné zvolit, má být poskytnuto v penězích (§ 2951).

Pokud **noviny zveřejní** na titulní straně **lživé informace** způsobilé přivodit dotčené osobě nemajetkovou újmu, **neměla by být zadostiučiněním pouhá omluva** na posledních stranách novin, nýbrž kupříkladu **omluva zveřejněná též na titulní straně**.

Při **určování způsobu a výše zadostiučinění** musí být brán zřetel i na další okolnosti, např. zda byla újma způsobena použitím **lsti či pohružky**, zda byly účinky újmy násobeny **uváděním ve veřejnou známost**, zda byl poškozený diskriminován z důvodu svého pohlaví,

etnického původu apod. V těchto případech musí být výše zadostiučinění úměrně zvýšena (§ 2957).

Nově je též výslovně ustanoveno, že náhradu nemajetkové újmy mohou za určitých okolností požadovat **nejenom přímo dotčené** osoby, ale i osoby, které újmu důvodně pociťují jako osobní neštěstí, které nelze jinak odčinit (§ 2971). V uvedeném případě pomluvy by tak mohli náhradu nemajetkové újmy požadovat například i příbuzní poškozeného.

BEZDŮVODNÉ OBOHACENÍ

Ustanovení o bezdůvodném obohacení mají do jisté míry **podobný účel** jako ustanovení o **náhradě újmy**, tedy napravit protiprávní stav. Přesto dopadají na **jiný okruh případů**.

O bezdůvodném obohacení můžeme hovořit pouze v případě, že se **někdo bez spravedlivého důvodu obohatí na úkor druhého**, přičemž k tomu nemusí dojít vlivem protiprávního jednání jako u odpovědnosti za škodu.

Typicky se jedná o situace, kdy někdo **omylem poskytne druhému určité plnění** (např. mu omylem pošle na účet peníze) nebo mu plní z důvodu, který odpadl apod. ObčZ se této problematice věnuje v části § 2991-§ 3014.